O'ZBEK TILI DARSLARIDA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH

DILDORA IBROGIMOVA

Annotatsiya

Mazkur maqolada o'zbek tili darslarini tashkil etishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanishning metodik asoslari yoritiladi. Raqamli ta'lim vositalarining o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, kommunikativ kompetensiyasi, lug'at boyligi va matn bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, elektron lug'atlar, multimedia vositalari, interaktiv topshiriqlar, raqamli matnlar va sun'iy intellekt imkoniyatlaridan maqsadli foydalanish bo'yicha metodik tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: o'zbek tili, raqamli ta'lim, raqamli texnologiya, interaktiv metod, elektron lug'at, kommunikativ kompetensiya, raqamli matn, sun'iy intellekt.

Аннотация

В статье рассматриваются методические основы эффективного использования цифровых образовательных технологий на уроках узбекского языка. Анализируются возможности цифровых средств в развитии самостоятельного мышления учащихся, коммуникативной компетенции, словарного запаса и навыков работы с текстом. Предлагаются методические рекомендации по использованию электронных словарей, мультимедийных средств, интерактивных заданий, цифровых текстов и возможностей искусственного интеллекта.

Ключевые слова: узбекский язык, цифровое образование, цифровые технологии, интерактивный метод, электронный словарь, коммуникативная компетенция, цифровой текст, искусственный интеллект.

Abstract

This article examines the methodological foundations of effectively using digital educational technologies in Uzbek language lessons. The potential of digital tools for developing students' independent thinking, communicative competence, vocabulary, and text-processing skills is analyzed. Methodological recommendations are provided for the purposeful use of electronic dictionaries, multimedia resources, interactive tasks, digital texts, and artificial intelligence tools in language education.

Keywords: Uzbek language, digital education, digital technologies, interactive method, electronic dictionary, communicative competence, digital text, artificial intelligence

KIRISH

Bugungi ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish bilan birga, dars mazmunini zamonaviy pedagogik talablar asosida tashkil etishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, ona tili ta'limida o'quvchining faqat nazariy bilimlarni egallashi emas, balki ularni amaliy kommunikativ faoliyatda qo'llay olishi muhim hisoblanadi.

O'zbek tili darslarida raqamli vositalardan foydalanish o'quv materialini ko'rgazmali, interaktiv va individual yondashuv asosida tashkil etish imkonini beradi. Bunda elektron lug'atlar, multimedia materiallari, interaktiv testlar, raqamli matnlar va ta'lim platformalaridan foydalanish o'quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'limda o‘quvchining bilimni tayyor holda qabul qilishi emas, balki uni izlash, tahlil qilish va amaliy vaziyatlarda qo‘llash qobiliyatini shakllantirish muhimdir [1]. Shu nuqtayi nazardan raqamli texnologiyalar o‘zbek tili ta'limining mazmunini boyituvchi samarali vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

ASOSIY QISM

O‘zbek tili darslarida raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, avvalo, dars maqsadiga muvofiq tanlanishi kerak. Texnologiyaning o‘zi maqsad emas, balki ta'limiy natijaga erishish vositasidir. Raqamli vositalar yordamida o‘quvchilarga bir xil topshiriqni takrorlashdan ko‘ra, turli darajadagi individual topshiriqlarni taklif qilish mumkin. Masalan, ayrim o‘quvchilarga so‘z ma'nosini aniqlash, boshqalariga matnni tahlil qilish, yuqori darajadagi o‘quvchilarga esa mustaqil matn yaratish topshirig‘i berilishi mumkin.

O‘zbek tili ta'limida lug‘at ustida ishlash ham alohida ahamiyatga ega. Zamonaviy lingvopedagogik yondashuv o‘quvchilarning lug‘at boyligini rivojlantirish, so‘zlarning ma'nosini kontekst asosida anglash va ularni nutqiy vaziyatlarda to‘g‘ri qo‘llashga yo‘naltirilishi lozim

Shu sababli elektron lug‘ atlardan foydalanish jarayonini oddiy “so‘z ma'nosini topish” faoliyati bilan cheklab qo‘ymaslik kerak. O‘quvchiga yangi so‘zning izohi, sinonimi, antonimi, uslubiy xususiyati va gap tarkibidagi qo‘llanishini aniqlash kabi kompleks topshiriqlar berilishi maqsadga muvofiq.

“Raqamli matn laboratoriyasi” modeli

O‘zbek tili darslarida samarali qo‘llash mumkin bo‘lgan metodik yondashuvlardan biri sifatida “Raqamli matn laboratoriyasi” modelini taklif etish mumkin.

U quyidagi bosqichlardan iborat:

1-bosqich — Matnni qabul qilish.

O‘quvchilarga elektron shakldagi matn taqdim etiladi. Matn badiiy, ilmiy-ommabop yoki publitsistik xarakterda bo‘lishi mumkin.

2-bosqich — Raqamli tahlil.

O‘quvchilar matndan asosiy va yordamchi fikrlarni ajratadi, notanish so‘zlarni aniqlaydi, ularning ma'nosini izohlaydi.

3-bosqich — Til birliklarini aniqlash.

Matndagi so‘z turkumlari, gap bo‘laklari, sinonimik va antonimik birliklar yoki frazeologik birliklar ustida amaliy ish olib boriladi.

4-bosqich — Ijodiy qayta ishlash.

O‘quvchi matnni qisqartiradi, kengaytiradi, mazmunini saqlagan holda qayta tuzadi yoki unga munosabat bildiradi.

5-bosqich — Raqamli mahsulot yaratish.

O‘quvchilar matn asosida taqdimot, elektron lug‘at, savol-javob testi, infografika yoki qisqa multimedia mahsuloti yaratadi.

Bunday yondashuv o‘quvchini tayyor axborotni qabul qiluvchi subyekt emas, balki ta'limiy mahsulot yaratuvchi faol ishtirokchiga aylantiradi.

Evristik ta'lim elementlaridan foydalanish ham o‘quvchilarning mustaqil izlanishi va ijodiy fikrlashini kuchaytiradi. Ayniqsa, ochiq turdagi savollar, muammoli vaziyatlar va bir nechta yechimga ega topshiriqlar raqamli muhitda samarali tashkil etilishi mumkin [4].

Raqamli texnologiyalardan foydalanishda yana bir muhim jihat — o‘quvchining tayyor javobga haddan tashqari bog‘lanib qolishining oldini olishdir. Xususan, sun'iy intellekt vositalaridan

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

foydalanishda o‘quvchi javobni ko‘chirib olish emas, balki berilgan ma’lumotni tekshirish, tahlil qilish, xatolarni aniqlash va mustaqil xulosa chiqarishga yo‘naltirilishi lozim.

Bunday yondashuv raqamli savodxonlik bilan bir qatorda tanqidiy fikrlashni ham rivojlantiradi.

Ta’limda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish tajribasi ham raqamli vositalarni pedagogik maqsadga muvofiq ravishda qo‘llash zarurligini ko‘rsatadi . Demak, texnologiyaning mavjudligi emas, undan foydalanish metodikasining to‘g‘ri ishlab chiqilgani ta’lim samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

Raqamli texnologiyalarni an’anaviy metodlar bilan uyg‘unlashtirish ham muhim. Masalan, yangi mavzuni o‘qitishda o‘qituvchi tushuntirish metodidan, mustahkamlashda interaktiv testlardan, ijodiy bosqichda esa raqamli loyiha topshiriqlaridan foydalanishi mumkin.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar orqali baholash jarayonini ham takomillashtirish mumkin. Interaktiv testlar o‘quvchiga tezkor natija olish imkonini beradi. O‘qituvchi esa o‘quvchilarning qaysi mavzularda qiynalayotganini aniqlab, keyingi darslar uchun individual va differensial topshiriqlar ishlab chiqishi mumkin.

XULOSA

O‘zbek tili darslarida raqamli ta’lim texnologiyalaridan foydalanish ta’lim jarayonining mazmuni va metodlarini zamonaviylashtirish imkonini beradi. Elektron lug‘atlar, multimedia vositalari, interaktiv topshiriqlar, raqamli matnlar va sun’iy intellekt imkoniyatlaridan maqsadli foydalanish o‘quvchilarning kommunikativ, lingvistik va raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Eng muhimi, raqamli texnologiyalar an’anaviy ta’lim metodlarining o‘rnini to‘liq egallashi emas, balki ular bilan metodik jihatdan uyg‘unlashtirilishi lozim.

Shu asosda o‘zbek tili darslarida “Raqamli matn laboratoriyasi” kabi metodik modellarni qo‘llash o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, matn bilan ishlash, axborotni tahlil qilish va ijodiy mahsulot yaratish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Usarov J.E., Baybayeva M.X., Zulxaydarov J.A. Pedagogik kompetentlik. Darslik. Toshkent, 2025.

Usarov J.E., Allayorova S.U. Linguo-pedagogical foundations for enhancing primary school students vocabulary ac

[08.10.2026 23:45] Dildora: quisition. International Journal of Formal Education. 2025. Vol. 4, Issue 5. P. 247–251.

Usarov J.E., Rahmonova M.Q., Meyliyeva M.S., Rustamov B.K., Allayorova S.B. Development of Inclusive Learning of Students with a Social Orientation in the Environment of an Educational Cluster Based on a Competence-Based Approach. P. 87–94.

Ernazarova G.O. Evristik ta’limdan maktab fanini o‘qitishda foydalanish. Ta’lim va tarbiya nazariyasi. Chirchiq davlat pedagogika universiteti.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Pedagogika kafedrasi ilmiy-metodik materiallari.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.